

فصلنامه علمی پژوهشی دانش سرمایه‌گذاری
دوره ۱۴ / شماره ۲ (پیاپی ۵۴) / تابستان ۱۴۰۴
صفحه ۲۹۷ تا ۳۱۶

بررسی عوامل مؤثر بر دانش مالی با تاکید بر نقش فرهنگ قومیتی و هوش هیجانی

کاوه پرندین

استادیار، گروه حسابداری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران
kparandin@pnu.ac.ir

سید حسام وقفی

استادیار، گروه حسابداری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران، (نویسنده مسئول)،
vaghfi@pnu.ac.ir

آیت آهو برندی

کارشناس ارشد، گروه حسابداری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران،
aahobrandi@gmail.com

سمیه حسینی عقدایی

استادیار، گروه حسابداری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران
hosseinia@pnu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۰۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۲۷

چکیده

زندگی در عصر مدرن، کسب دانش در زمینه‌های متعدد را برای همه شهروندان ضروری کرده است از جمله دانش مالی که در موفقیت و شکوفایی فردی و اجتماعی نقش بسزایی دارد. در تحقیقات انجام شده، ارتباط فرهنگ قومیتی و هوش هیجانی شهروندان با دانش مالی آنان چندان مورد مذاقه قرار نگرفته است. پژوهش حاضر ارتباط مذکور را بررسی نموده و نقش عواملی دیگر همچون رشته‌ی تحصیلی، وضعیت تأهل، جنسیت و سطح تحصیلات فرد و والدین را در دانش مالی مورد مطالعه قرار می‌دهد. بدین منظور، تعداد ۲۱۱ نفر از شهروندان با قومیت‌های مختلف (سه قومیت) به دو پرسشنامه‌ی دانش مالی و هوش هیجانی پاسخ دادند و داده‌های حاصله از طریق آمار توصیفی و آمار استنباطی (آزمون تی، آنوا، و همبستگی) مورد تحلیل قرار گرفتند. نتایج حاکی از این است که میان دانش مالی سه قومیت مذکور تفاوت معناداری وجود ندارد. اما بین سطح هوش هیجانی افراد با نگرش مالی آنان ارتباطی معنادار وجود دارد. علاوه بر این، مردان به صورتی چشمگیر از دانش مالی بالاتری نسبت به زنان برخوردارند. همچنین نتایج نشان داد که تحصیل در رشته‌های مالی تفاوت قابل توجهی در سطح دانش مالی ایجاد می‌کند لیکن سطح تحصیلات افراد تاثیر مثبتی بر دانش مالی آنان نداشت و سطح تحصیلات پدر نیز بر دانش مالی فرزندان بی تاثیر بود اما سطح تحصیلات مادر بر دانش مالی فرزندان تاثیر مثبت و قابل توجهی داشت و بالاخره اینکه، سطح دانش مالی افراد متأهل به صورتی چشمگیر بالاتر از سطح دانش مالی افراد مجرد می‌باشد. **واژه‌های کلیدی:** دانش مالی، قومیت، هوش هیجانی.

۱- مقدمه

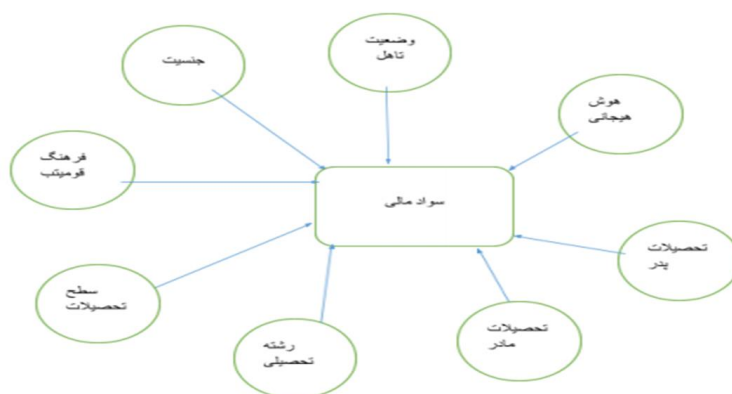
در عصر حاضر با شکل‌گیری نوع جدیدی از تحولات اقتصادی و مالی، لازم است افراد از آگاهی‌ها و توانمندی‌های خاصی، برای مواجهه با پیچیدگی‌های به وجود آمده، برخوردار باشند. در چنین شرایطی، با وجود تنوع، پیچیدگی بازارهای مالی، برای جمع‌آوری، تجزیه و تحلیل و استفاده اطلاعات مالی و در یک کلام، داشتن دانش مالی ضروری خواهد بود. دانش مالی، مجموعه دانش درک امور مالی است که شامل بررسی پدیده‌های مالی، ماهیت، قوانین و روابط حاکم بر آن هست. منطقی است که استدلال کنیم بسیاری از افراد به گونه‌ای تصمیم می‌گیرند که این تصمیم‌ها در جهت منافع آن‌ها نیست. در زمینه امور شخصی، کیفیت تصمیمات نامناسب می‌تواند عواقب فاجعه‌باری را داشته باشد. لذا می‌توان نتیجه گرفت که تصمیمات مالی از اهمیت اساسی برخوردار هستند (دولین، ۲۰۰۳). سؤالاتی نظیر: با پولی که دارم چه کار کنم بهتر است؟، زمین مسکونی یا آپارتمان بخرم یا در بورس سرمایه‌گذاری کنم؟ سهام کدامیک از شرکت‌های بورسی را خریداری کنم؟ آیا وام با سود متعارف بگیرم و در بازار بورس سرمایه‌گذاری کنم بهتر است یا آن‌ها را در بانک سرمایه‌گذاری کنم کدام عایدی بهتری دارد؟ امروزه در ذهن خیلی از افراد جامعه موج می‌زند و پاسخ به این سؤالات و سؤالات مشابه نیاز به سطحی از دانش مالی دارد. در کشور ما متأسفانه تا کنون به مسئله دانش مالی توجه جدی نشده است. وجود پرونده‌های فراوان مربوط به دعاوی مالی و زندگی‌های مشترک فراوانی که به سبب مشکلات مالی منجر به طلاق می‌گردد، نشان از ضعف دانش مالی در جامعه دارد. لازم به ذکر است بانک جهانی نیز در سال ۲۰۰۹ پیشنهاد نموده که دانش مالی تصمیم‌گیری و انتخاب‌های مالی بهتر توسط فقرا را بهبود می‌بخشد و می‌تواند از نظر اجتماعی و اقتصادی آن‌ها را برای فرار از فقر توانمند کند.

تحقیقاتی که در کشورمان بر میزان دانش مالی انجام شده نشان می‌دهد سطح دانش مالی در جایگاه مناسبی نیست و نیاز جدی به ارتقای آن احساس می‌شود. لذا آموزش مفاهیم مالی به افراد از نیازهای اساسی کشور محسوب می‌شود (زهرای دینانی و همکاران، ۱۳۹۳). البته غیر از دانش مالی، مؤلفه‌های دیگری از جمله مهارت مالی، نگرش مالی، هوش هیجانی افراد و برخی شاخص‌های جمعیتی نظیر جنسیت، سطح تحصیلات، وضعیت تاهل، وضعیت اشتغال و .. نیز بر سطح دانش مالی افراد مؤثر است. در پژوهش حاضر تأثیر فرهنگ قومیتی، هوش هیجانی و دیگر شاخصه‌های جمعیتی مورد بررسی قرار گرفته است. با توجه به بررسی تحقیقات انجام شده از جمله تحقیق Guiso و Japepelli، ۲۰۰۸؛ لوساردی و میچل، ۲۰۰۸؛ Ansong و Gyensare، ۲۰۱۲ که روابط بین شاخص‌های دموگرافیک از جمله سطوح درآمد، جنسیت، سطح تحصیلات، رشته تحصیلی، سن و وضعیت اشتغال را به عنوان عوامل مؤثر بر دانش مالی برجسته کرده اند که در این تحقیق نیز عوامل یاد شده مورد سنجش و تحلیل قرار گرفتند.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

تعریف دانش مالی معمولاً از دو معضل رنج می‌برد. اولاً بسیاری از نویسندگان از ارائه تعاریف دقیق و شفاف اجتناب کرده‌اند، و دوم اینکه بسیاری دیگر از این واژه به جای مفاهیم نزدیک به هم مانند دانش مالی، توانایی مالی و

آموزش مالی استفاده کرده‌اند. به عنوان مثال، هیوستون (۲۰۱۰)، کشف کرد که ۷۲ درصد از ۷۱ مطالعه فردی که از ۵۲ منبع داده مختلف جمع آوری شده اند، در ارائه تعاریف دانش مالی ناکام مانده اند (حسن موسی و همکاران ۲۰۲۲). سازمان همکاری‌های توسعه اقتصادی دانش مالی بزرگسالان را به این صورت تعریف می‌کند: "دانش مالی ترکیبی از آگاهی، دانش، مهارت، گرایش و رفتاری است که برای اتخاذ تصمیم‌های مالی مناسب و در نهایت دستیابی به رفاه مالی فردی ضروری است". و یکی از قابل توجه‌ترین و مفیدترین توصیف‌های رفاه مالی، توصیفی است که توسط اداره حمایت مالی مصرف‌کننده ایالات متحده (CFPB) توضیح داده شده است و رفاه مالی را حالتی تعریف می‌کند که در آن افراد می‌توانند به طور کامل تعهدات مالی فوری را انجام دهند، در مورد آینده مالی خود احساس امنیت کنند و در موقعیت مناسبی برای انتخاب زندگی بهتر قرار بگیرند. بر این اساس دانش مالی از سه مؤلفه مرتبط تشکیل شده است: ۱. دانش مالی، ۲. رفتار مالی، ۳. نگرش مالی. این مؤلفه‌ها توسط مورگن بدین شرح تعریف شده‌اند: دانش مالی به افراد کمک می‌کند محصولات و خدمات مالی را با هم مقایسه کنند تا تصمیمات مالی مناسب و آگاهانه بگیرند. مهارت ریاضی پیش‌شرط دانش مالی است. رفتار مالی (یا "زیرکی" مالی) به معنای گرفتن (یا ننگرفتن) است و نگرش مالی عاملی است که رفتار و حالت ذهنی فرد را در هنگام معاملات هدایت می‌کند (مورگن و لنگ ۲۰۲۰). لذا (سعیدی و حامدی، ۲۰۱۸) عنوان می‌کنند آموزش مالی مقدمه ای برای دانش مالی در نظر گرفته می‌شود، با دانش مالی به عنوان مقدمه ای برای توانایی مالی. یعنی فرد با کسب آموزش مالی شروع می‌کند، به دانش مالی می‌رسد، و سپس در نهایت توانایی مالی به دست می‌آورد که تصمیم‌گیری مؤثر و منطقی را نسبت به مدیریت امور مالی شخصی و تصمیمات اقتصادی به طور کلی تسهیل می‌کند. از جمله عواملی که تأثیر آن بر دانش مالی در این تحقیق مورد بررسی قرار گرفته است فرهنگ قومیتی و هوش هیجانی است که فرهنگ توسط گویسو، ساپینزا و زینگالس (۲۰۰۶) به عنوان "عقاید و ارزش‌های عرفی که گروه‌های قومی، مذهبی و اجتماعی تقریباً بدون تغییر از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌کنند" تعریف شده است. هوش هیجانی توانایی تشخیص احساسات خود و دیگران، تشخیص احساسات مختلف و برجسب‌گذاری مناسب آن‌ها و استفاده از اطلاعات عاطفی برای هدایت تفکر و رفتار است. (هادی، ۲۰۱۷). به عقیده‌ی جامعه‌شناسان، نقش اساسی احساسات و هیجانات در تکامل انسان و حفظ بقای او این است که در لحظات حساس و حیاتی، قلب (احساس) جلوتر از سر (عقل و منطق) عمل می‌کند. به‌گفته‌ی آن‌ها، انسان در موقعیت‌های دشوار و هنگام انجام وظایف بسیار مهم، که در اداره‌ی آن‌ها فقط نیروی عقل عمل نمی‌کند، توسط نیروی هیجان‌های خود هدایت می‌شود. (گیلمن ۱۹۹۵ صفحه ۳۷) داشتن یک هوش هیجانی بالا یکی از بهینه‌ترین راه‌ها برای دستیابی به آرامش ذهنی در اطراف پولی است که داریم. هوش هیجانی مالی نه تنها قادر به ترکیب فرآیند تصمیم‌گیری شهودی عمدی است، بلکه به ما امکان می‌دهد احساسات را به نتایج مثمر ثمر هدایت کنیم (نوگراها ۲۰۱۹). (دانیل گیلمن چهار مؤلفه برای هوش هیجانی پیشنهاد می‌کند که عبارتند از: ۱. مدیریت بر خود، ۲. آگاه بودن بر خود و حالات و احساساتمان، ۳. توجه به محیط و همدلی با دیگران، ۴. مدیریت رابطه‌ها.

مدل مفهومی عوامل موثر بر دانش مالی

تحقیقات انجام شده در خصوص نحوه و کیفیت آموزش دانش مالی در مدارس

لئونارد و بجتی (۲۰۱۳) در تحقیقی به این نتیجه رسیدند که دانش‌آموزانی که دوره آموزش مالی را طی نموده‌اند در تصمیم‌گیری‌های مالی خطای کمتری مرتکب می‌شوند. آماگیر و مسنون (۲۰۱۷) در تحقیقی اثربخشی برنامه‌ها و مداخلات آموزش دانش مالی برای کودکان و نوجوانان را ارزیابی نمودند و به این نتیجه رسیدند که یک روش امیدوارکننده برای آموزش دانش مالی به کودکان و نوجوانان در دبستان و متوسطه "یادگیری تجربی" است. بوور و هاسپیدو (۲۰۱۸) در تحقیقی دریافتند سطح دانش مالی دانش‌آموزان بعد از یک دوره آموزشی افزایش یافت و آن‌ها صبر بیشتری در انتخاب‌های پس‌انداز فرضی نشان دادند. قادری رهقی و خندان علمداری (۱۳۹۸) در تحقیقی به این نتیجه رسیدند دانش مالی دانش‌آموزان دوره متوسطه در تهران پایین‌تر از حد مطلوب بوده و لذا نهادهای آموزشی می‌بایست آموزش دانش مالی به دانش‌آموزان را در برنامه کار قرار دهند چرا که یادگیری مهارت‌های مربوط به دانش مالی در دوران کودکی، مزایای زیادی در درازمدت خواهد داشت. تحقیقات نشان می‌دهد در ایران بر خلاف کتاب‌های ریاضی مدرسه‌ای دهه ۴۰ و ۵۰ که محتوای آن‌ها تلفیقی از آموزش محاسبات و دانش مالی بودند کتاب‌های درسی دوره ابتدایی در دهه ۹۰ آن‌گونه که شایسته است به مؤلفه دانش مالی و اقتصادی نپرداخته‌اند. تحقیق آماگیر (۲۰۲۰) در سنجش سطح دانش مالی دانش‌آموزان دبیرستان‌های بخش غربی هلند نشان داد نگرش مالی دختران و پسران متفاوت است دختران دارای قدرت برنامه‌ریزی بالاتر و پسران دارای قدرت تصمیم‌گیری بیشتری هستند. همچنین سطح دانش مالی دانش‌آموزان هلندی بالاتر از دانش‌آموزان آمریکایی بود. اسکانتی در سال ۲۰۲۲ تحقیقی در خصوص مقایسه دو روش آموزش دانش مالی بصورت سنتی (با حضور مربی مالی) و روش دیجیتال (با استفاده از فضای مجازی، لینک و فیلم‌های آموزشی) بین دو گروه از دانش‌آموزان ۱۶-۱۸ ساله در ایتالیا به این نتیجه رسیدند دوره دیجیتال (غیر حضوری) ممکن است گزینه خوبی برای بهبود دانش مالی در کوتاه‌مدت باشد، اما دوره سنتی (هر چند هزینه بالاتری دارد) در بازه زمانی طولانی‌تری مؤثرتر است.

تحقیقات انجام شده در خصوص سطح دانش مالی شهروندان

تحقیقاتی که در خصوص سنجش سطح دانش مالی شهروندان انجام شده نشان می‌دهد: در اکثر تحقیقات انجام شده سطح دانش مالی مردان بالاتر از زنان است بلسجه (۲۰۲۲) به دلایل احتمالی این موضوع پرداخت و پی برد که اعتماد بنفیس مالی زنان از مردان پایین تر است و احتمالاً به همین دلیل هم سطح دانش مالی آنها پایین تر است، تحصیل در رشته‌های مالی بر سطح دانش مالی افراد تأثیر مثبت دارد، سطح تحصیل مادر بر سطح دانش مالی فرزندان مؤثر است همچنین شغل، درآمد، صلاحیت تحصیلی و وضعیت تأهل، تأثیر مثبت قابل توجهی بر سطح دانش مالی شهروندان دارد (لوساردی و هاسلر (۲۰۱۰)، دیبارتا و همکاران در سال ۲۰۱۸، معین‌الدین و خانمحمدی (۱۳۹۱)، زهرا دیلمی و محمد حنیفی‌زاده در سال ۱۳۹۳، گنگ نیوا (۲۰۲۰) کریم قالمق و همکاران (۱۳۹۵)).

تحقیق هیروشی فوجیکی (۲۰۲۰) نشان داد سطح دانش مالی افراد بر نحوه تصمیم آنان در خصوص نگهداری وجه نقد مؤثر است و افراد با دانش مالی بالاتر بیشتر اقدام به خریدهای غیرنقدی می‌نمایند لذا افزایش دانش مالی شهروندان را از راهکارهای دنبال کردن اقتصاد بدون پول معرفی کردند. همچنین تحقیق جوزف کوادو توفور و ارنستینا اتوکو آمارتنی در سال ۲۰۲۰ نشان داد مدیرانی که دانش اقتصادی بهتری دارند دارای عملکرد مالی بهتری هستند. زولایهاتی و سوسانتی (۲۰۲۰) در تحقیقی تأثیر دانش مالی معلمان دبیرستان بر رفتار مالی شامل: رفتار پس‌انداز، رفتار خرید، برنامه‌ریزی کوتاه‌مدت و برنامه‌ریزی طولانی مدت را مورد بررسی قرار دادند. که نتیجه تحقیق آنان نشان داد: دانش مالی تأثیر مثبتی بر رفتار پس‌انداز، رفتار خرید، برنامه‌ریزی کوتاه‌مدت و بلندمدت دارد. دلاسیو و همکاران (۲۰۲۱) سطح دانش مالی بزرگسالان ایتالیایی را سنجیدند و نتیجه گرفتند که سطح دانش مالی ایتالیایی‌ها از میانگین بین‌المللی پایین تر است. زین و یانگ (۲۰۲۳) رابطه میان اقتصاد بازار محور و دانش مالی شهروندان را در استان های مختلف چین مطالعه نمود و دریافت که به همان نسبت که اقتصاد یک استان بازار محور است به همان نسبت سطح دانش مالی شهروندان هم بالاتر است. گاورسی و ماکریدیس (۲۰۲۲) نقش عوامل محیطی را بر رفتار سرمایه‌گذاری شهروندان ۲۸ کشور اروپایی و اسراییل را بررسی کردند و فهمیدند که میان گرمای هوا و تیپ‌های شخصیتی مختلف رابطه‌ی مستقیمی وجود دارد. سیده آمنه (۱۴۰۱) در تحقیقی رابطه دانش مالی و کیفیت زندگی سالمندان بازنشسته شهر قزوین را مورد بررسی قرار داد که در نتیجه تحقیق بین دانش مالی و کیفیت زندگی سالمندان بازنشسته رابطه معنادار و مثبتی مشاهده شد.

تحقیقات انجام شده در سنجش دانش مالی دانشجویان:

تحقیق یعقوب نژاد، نیکومرام و معین‌الدین (۱۳۹۰) در خصوص ارائه الگوی جهت سنجش دانش مالی دانشجویان ایرانی با استفاده از روش دلفی فازی نشان داد: سؤالات منتخب حاصل از اجماع خبرگان در بردارنده مفاهیم متنوعی از جمله ارزش‌زمانی پول، مالیات، سرمایه‌گذاری در سهام و اوراق مشارکت، تورم، بانکداری الکترونیک، طرق مختلف استقرار، بیمه و بازنشستگی و... هستند. نتیجه تحقیق هراتیان و پیری (۱۳۹۸) نشان داد بین دانش و نگرش مالی و نیز نگرش و رفتار مالی همبستگی مثبتی وجود دارد، اما بین دانش و رفتار مالی هیچ‌گونه وابستگی وجود

ندارد یعنی صرف کسب دانش مالی نمی‌تواند منجر به بهبود رفتار مالی دانشجویان گردد. پاتریچ و همکاران (۲۰۱۶) در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند دانش مالی بالاتر نمره تأثیر در استاندارد بالاتر رفتار مالی را دارد. علاوه بر این، افرادی که نگرش مثبت دارند بیشتر مستعد رفتارهای سازگارتر هستند و نیز سطح دانش مالی دانشجویان دانشگاه متأثر از رفتار مالی، دانش مالی و نگرش مالی است و تأثیر بیشتری از نگرش دارد. آنتونی و همکاران (۲۰۲۰) در تحقیقی سطح دانش مالی دانشجویان مقطع کارشناسی رشته‌های اقتصادی و هنر را مورد قیاس قرار دادند که نتیجه تحقیق آنان نشان داد: پاسخ‌دهندگانی که در دانشکده هنر تحصیل می‌کنند از تأثیر سود مرکب بر ارزش پول نقد آگاهی کمتری دارند و بین مهارت‌های مالی (کنترل مالی و برنامه‌ریزی مالی) پاسخ‌دهندگان در دو دانشکده تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. بروجیوینی و همکاران (۲۰۱۸) در تحقیقی که بر روی دانشجویان انجام شد شواهدی ارائه دادند که یک مداخله آموزشی در مقیاس کوچک هم از نظر آماری و هم از نظر اقتصادی تأثیر بسزایی در ارزیابی ذهنی و عینی دانش مالی دارد. آگاسیستی و همکاران (۲۰۲۳) تأثیر یک دوره آموزش دانش مالی آنلاین را بر بهبود دانش مالی دانشجویان آزمودند. آنها دریافتند که آموزش دانش مالی به صورت آنلاین همانند آموزش حضوری در بهبود دانش مالی موثر است. سیهالوهو (۲۰۲۳) با مرور و تحلیل مطالعات مرتبط به این نکته رسید که دانش مالی راز موفقیت در مدیریت مالی خانواده هاست. اینتاکسیا (۲۰۲۳) رساله‌ی دکتری خود را در مورد فرایند رشد دانش مالی دانشجویان در یکی از دانشگاه‌های آمریکا نوشت. مهم‌ترین یافته‌ی او این بود که دانش مالی دانشجویان از طریق خانواده، از طریق اطرافیان خارج از خانواده و از طریق دوره‌های دانش مالی افزایش می‌یابد.

تحقیقات انجام شده در خصوص بررسی ابعاد دانش مالی

اسلامی بیدگلی و کریم خانی (۱۳۹۴) در تحقیقی به این نتیجه رسیدند از پیش‌شرط‌های موفقیت هر بازاری و به طور اخص بازارهای مالی برخورداری مشارکت‌کنندگان در آن بازارها، از دانش مالی مکفی است. با توجه به نتایج پژوهش کاظم‌پور، خانمحمدی و معین‌الدین (۱۳۹۸) مقوله اصلی آموزش دانش مالی شامل آموزش سرفصل‌های کلی، مدیریت درآمد و پس‌انداز و مدیریت ریسک و مخارج می‌باشد. نتایج تحقیق یگانه و زارعی (۱۳۹۸) نشان داد با اینکه بین نگرش مالی و مشارکت مالی ارتباطی وجود ندارد، اما واسطه‌گری خودکارآمدی مالی بین نگرش مالی و مشارکت مالی ارتباط برقرار می‌کند و نیز با وجود عدم ارتباط بین دانش مالی و مشارکت مالی، واسطه‌گری خودکارآمدی مالی باعث ایجاد ارتباط بین دانش مالی و مشارکت مالی می‌شود. تحقیق رحمانی و اسفندیار محمدی (۱۳۹۶) تأثیر مثبت نگرش مالی و رفتار مالی بر تصمیمات سرمایه‌گذاران را تأیید نمود و همچنین نشان داد تصمیمات سرمایه‌گذاری بر عملکرد سرمایه‌گذاری تأثیر مثبت دارد. قالمق، یعقوب‌نژاد (۱۳۹۵) در تحقیقی موضوع تأثیر دانش مالی و ماکیاولیستی را مورد بررسی قرار دادند و به این نتیجه رسیدند هر چه دانش مالی سرمایه‌گذاران بالاتر باشد، خصلت ماکیاولیستی آنان کاهش پیدا می‌کند. نتیجه تحقیق واتانایونگوانیچ و همکاران (۲۰۲۰) حاکیست دانش مالی تأثیر منفی بر رفتار قمار دارد. به عبارت دیگر، اگر فردی از دانش مالی بالایی برخوردار باشد، احتمال وی برای قمارباز شدن مکرر کمتر است. نتیجه تحقیق مونوز، فرانکو و رستریپو (۲۰۲۰) نشان داد که افراد با توانایی‌های شناختی بالاتر از نظر اقتصادی دانش بیشتری دارند. هومن و نیکل استلامی (۲۰۲۳) برای دستیابی

به درک عمیق تر در خصوص تأثیر آموزش بر دانش مالی، سبک شناختی افراد را به عنوان یک رابطه تعدیل کننده مورد بررسی قرار دادند و نتیجه تحقیق نشان داد آموزش بر سطح دانش مالی برای افراد دارای سبک شناختی تحلیلی و شهودی تأثیر مثبت و بر سطح دانش مالی افراد دارای سبک شناختی تطبیقی تأثیر منفی دارد. دانش مالی رمازوز موضوع پژوهش جونز و همکاران (۲۰۲۳) بود. آنها ابزاری برای سنجش دانش رمازوز طراحی نموده و رویایی و پایایی آن را امتحان کردند. جهت بررسی تأثیر فرهنگ بر دانش مالی می توان بیان کرد که دی بکر، دیویت و ون کامپنهوت (۲۰۲۰) در تحقیقی تأثیر فرهنگ بر دانش مالی را ارزیابی نمودند، که نتیجه تحقیق نشان داد افراد مقیم در کشورهایی که فرهنگ اجتناب از عدم اطمینان بیشتری دارند، از نظر اقتصادی دانش بیشتری دارند در حالی که دانش مالی افراد در کشورهایی که فرهنگ آن ها به شدت به سمت فردگرایی گرایش دارد، کمتر است. در زمینه هوش هیجانی و دانش مالی مطالعه منیرو زیدی (۲۰۲۰) نشان داد بین هوش هیجانی و رفتار سرمایه گذاری رابطه مثبت وجود دارد، اما دانش مالی این رابطه را قوی تر می کند. در مقایسه با افرادی که هوش هیجانی کمتری دارند، افرادی که کنترل احساسات خود را دارند تصمیمات سرمایه گذاری قوی تر و موفق تری می گیرند. رابطه بین هوش هیجانی و رفتار سرمایه گذاری از تأثیر دانش مالی قوی تر است زیرا هوش هیجانی مردم را قادر می سازد تا احساسات خود را تنظیم و مدیریت کنند و آن ها را به تصمیم گیری های مفید و موفقیت آمیز در سرمایه گذاری سوق دهد. نوگراها (۲۰۱۹) در تحقیقی نشان دادند، هوش هیجانی بالا در استفاده از روش تحقیق گروهی می تواند به بهبود دانش مالی دانشجویان کمک کند. همچنین بین تحقیق گروهی، هوش هیجانی و دانش مالی دانشجویان تعامل وجود دارد. بنابراین هوش هیجانی در فرآیند یادگیری می تواند توانایی دانشجویان در مدیریت مالی شخصی را بهبود بخشد. لذا هوش هیجانی برای بهبود عملکرد هر دو بخش تجارت و آموزش بسیار مهم است. فضل هادی (۲۰۱۷) در تحقیقی به بررسی تأثیر هوش هیجانی بر تصمیم گیری در مورد سرمایه گذاری با نقش تعدیل کننده دانش مالی در سرمایه گذاران پرداخت و نتیجه گرفت که دانش مالی رابطه هوش هیجانی و تصمیمات سرمایه گذاری را تعدیل می کند. نتیجه تحقیق عزیزه فوزیه و هیلمن (۲۰۱۶) با هدف تعیین تأثیر توانایی عاطفی و هوش هیجانی در دانش مالی و پیامدهای آن در رفتار مالی حاکی است: با ضریب عاطفی، دانش آموز تشویق می شود تا خواسته های خود را به طور مؤثر و کارآمد کنترل و سازمان دهی مجدد کند. هانسون (۲۰۲۲) با بررسی رابطه ی الگوهای ارتباطی خانواده ها را و دانش مالی دانشجویان به این نتیجه رسید که فرزندان خانواده هایی که اعضای خانواده با هم راحت هستند و در مورد جزئیات مسایل مالی خود با صراحت صحبت می کنند از دانش مالی بالاتری بهره مند هستند. پارولیان و ببا ساری (۲۰۲۲) ارتباط میان نگرش مالی، سطح درآمد و رفتار مالی را مطالعه کردند و دریافتند که نگرش مالی تأثیر خاصی بر برنامه ریزی مالی ندارد. اما سطح درآمد و رفتار مالی با برنامه ریزی مالی رابطه مستقیم داشتند.

هدف تحقیق

دو شهر اندیمشک و دزفول در مجاورت هم با امکانات، زمین های کشاورزی و منابع مشابه قرار دارند نکته ای که موجب تصمیم به انجام تحقیق شد اختلاف سطح فعالیت اقتصادی و تصمیمات سرمایه گذاری شهروندان دو شهر

بود که قوم دزفولی (فارسی) معمولاً در سطح بالاتری در بازار و سرمایه‌گذاری فعالیت نموده به نحوی که کارگر ساده در این قومیت به ندرت به چشم می‌خورد. لازم به ذکر است ساکنان شهر اندیمشک از قوم لر و ساکنان شهر دزفول شامل دو طیف قومیتی که طیفی لر و طیف دیگر معروف به دزفولی (فارسی) هستند که گویش آن‌ها زیر مجموعه گویش‌های زبان فارسی بوده و قدمت سکونت آنان در منطقه به مراتب بیشتر است از ویژگی‌های بارز این قوم قانونمند بودن آن‌ها است و از شاخصه‌های قوم لر عدم رعایت محدودیت در هزینه‌های جاری زندگی و به اصطلاح دست و دل‌باز بودن می‌باشد. با توجه به تحقیقات انجام شده در دسته‌ها و ابعاد مختلف دانش مالی، هدف تحقیق حاضر بررسی ارتباط و تأثیر فرهنگ قومیتی، هوش هیجانی و شاخص‌های دموگرافیک بر دانش مالی و مقایسه سطح دانش مالی قومیت لر و فارسی است لذا سولات تحقیق به شرح زیر تدوین شده است:

- ۱) آیا بین سطح دانش مالی شهروندان قومیت‌های لر، فارسی و کرد تفاوت وجود دارد؟
- ۲) آیا بین سطح دانش مالی شهروندانی که در رشته‌های مالی و حسابداری تحصیل کرده‌اند و آنانی که در رشته‌های غیر مالی و حسابداری تحصیل کرده‌اند تفاوت وجود دارد؟
- ۳) آیا شاخص‌هایی مانند جنسیت، سطح تحصیلات شهروندان، وضعیت تأهل، سطح تحصیلات والدین، سطح درآمد و وضعیت اشتغال در میزان دانش مالی شهروندان تأثیر دارد؟
- ۴) آیا بین هوش هیجانی شهروندان و دانش مالی آنان همبستگی وجود دارد؟

روش تحقیق

تحقیق حاضر از جنبه هدف، از نوع تحقیقات کاربردی به شمار می‌رود؛ زیرا نتایج حاصل از آن می‌تواند در تصمیمات استفاده‌کنندگان سازمان‌ها و نهادهای آموزشی مورد استفاده قرار گیرد. همچنین، از نظر روش در گروه تحقیقات توصیفی-همبستگی قرار می‌گیرد؛ زیرا جهت کشف روابط بین متغیرهای تحقیق از آزمون‌های همبستگی استفاده خواهد شد. علاوه بر آن، از آنجا که با آزمایش داده‌های موجود نتیجه خاصی ارائه خواهد شد؛ این تحقیق در گروه تحقیقات اثباتی نیز قرار می‌گیرد.

روش گردآوری داده‌ها

در این پژوهش جهت سنجش دانش مالی و تأثیر فرهنگ قومیتی و هوش هیجانی بر دانش مالی ابتدا پرسشنامه استاندارد به فارسی روان ترجمه و اعداد و ارقام آن بطور متناسب با واحد پول کشور (ریال) تنظیم گردید. در مرحله بعد، دو نفر بصورت حضوری به سؤالات پرسشنامه پاسخ دادند که در حین آزمون کلمات و مفاهیمی که برای آنان گنگ یا نامفهوم بود اصلاح گردیدند و سپس از طریق گوگل فرم پرسشنامه تهیه و لینک آن در فضای واتساپ برای پاسخ‌دهندگان ارسال شد و پس از وصول پاسخ‌نامه‌ها و تجمیع داده‌ها در گوگل فرم و پردازش و دسته‌بندی آن‌ها با برنامه اکسل، تحلیل آن‌ها با برنامه SPSS انجام شد.

جامعه آماری

از آنجا که جامعه آماری این پژوهش نامحدود بود و نمونه آماری نمونه‌ای مشتمل بر دویست و یازده نفر شهروند از سه قومیت لر، فارسی و کرد بود که به روش غیرتصادفی (روش دسترسی) انتخاب شدند. (۲۱۳ نفر به پرسشنامه پاسخ دادند. پاسخنامه دو نفر که جهت اصلاح و بررسی پایایی پرسشنامه پاسخ دادند، مورد تحلیل قرار نگرفت.) از کل شرکت کنندگان تعداد ۷۱ نفر از قومی فارسی، ۱۲۵ نفر از قوم لر و ۱۵ نفر نیز از قوم کرد بودند که پاسخ آنان به جهت بررسی عوامل مؤثر بر دانش مالی مورد تحلیل قرار گرفت. تعداد ۸۵ نفر (۳۹.۸٪) از شرکت کنندگان مرد و تعداد ۱۲۸ (۶۰.۲٪) نفر از مجموع آن‌ها زن بودند و همچنین ۱۶۴ نفر متأهل و ۴۹ نفر مجرد بودند. تعداد ۱۸۸ نفر در رشته‌های غیرحسابداری و مالی و تعداد ۲۵ نفر در رشته‌های حسابداری و مالی تحصیل کرده بودند.

پرسشنامه

در تحقیق حاضر برای سنجش دانش مالی، پرسشنامه استاندارد استلا و همکاران (۲۰۲۰) ابتدا به فارسی ترجمه و بعد از بررسی روایی و پایایی آن از طریق تحلیل عاملی، مورد استفاده قرار گرفت. پرسشنامه مذکور متشکل از ۱۰ سؤال در خصوص دانش مالی و ۱۰ سؤال به صورت طیف لیکرت در خصوص نگرش مالی است که سه جنبه‌ی دانش مالی شامل دانش، مهارت و نگرش را می‌سنجد. علاوه بر این هوش هیجانی شرکت کنندگان با استفاده از پرسشنامه‌ی هوش هیجانی (تراویس و جین، ۲۰۰۹) سنجیده شد. پرسشنامه مذکور شامل ۲۸ سؤال در خصوص سنجش چهار مؤلفه هوش هیجانی شامل: خودآگاهی، خودمدیریتی، آگاهی اجتماعی و مدیریت رابطه می‌باشد.

پایایی و روایی

پرسشنامه دانش مالی شامل ۱۰ سؤال در خصوص دانش و مهارت مالی و ۱۰ سؤال بصورت طیف لیکرت در خصوص نگرش مالی که آلفای کرونباخ آن ۰/۶۹۲ و سازگاری درونی آن با توجه به اینکه سوالات بخش دانش و مهارت و بخش نگرش هم به لحاظ شکل و هم محتوای آن‌ها متفاوت بود قابل قبول است. پرسشنامه سنجش هوش هیجانی نیز شامل ۲۸ سؤال که آلفای کرونباخ آن ۰/۸۷۲ می‌باشد و سازگاری درونی آن مناسب می‌باشد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

داده‌های گردآوری شده از طریق آمار توصیفی و استنباطی تحلیل گردید. برای قیاس سه گروه شرکت کننده از سه قوم کرد، لر و فارسی آزمون آنوا مورد استفاده قرار گرفت و برای بررسی رابطه‌ی هوش هیجانی و دانش مالی از ضریب همبستگی استفاده شد.

نگاره (۱): آمار توصیفی شرکت‌کنندگان

مقطع سنی	۲۵-۲۰	۳۰-۲۵	۳۵-۳۰	۴۰-۳۵	۴۵-۴۰	۵۰-۴۵	۵۵-۵۰	۶۰-۵۵
فراوانی	۱۴ نفر	۳۷ نفر	۶۲ نفر	۴۴ نفر	۲۷ نفر	۲۳ نفر	۴ نفر	۲ نفر
	بی‌دانش	ابتدایی	راهنمایی	دیپلم	کاردانی	کارشناسی	کارشناسی ارشد	دکتر
تحصیلات پدر	۰ نفر	۱۲۲ نفر	۳۲ نفر	۳۶ نفر	۱۰ نفر	۸ نفر	۲ نفر	۳ نفر
تحصیلات مادر	۰ نفر	۱۴۰ نفر	۲۲ نفر	۴۱ نفر	۴ نفر	۲ نفر	۱ نفر	۳ نفر
تحصیلات شرکت‌کنندگان	۰ نفر	۰ نفر	۰ نفر	۳۵ نفر	۱۳ نفر	۱۱۵ نفر	۴۴ نفر	۶ نفر

جدول ۳-۲: سطح درآمد شرکت‌کنندگان و وضعیت اشتغال آن‌ها

سطح درآمد	فراوانی (نفر)	وضعیت اشتغال	فراوانی (نفر)
کمتر از ۵ میلیون تومان	۱۲۰	کارمند	۱۱۸
بین ۵ تا ۱۵ میلیون تومان	۸۸	بیکار	۶۲
بیشتر از ۱۵ میلیون تومان	۵	شغل آزاد	۳۳

آمار توصیفی شرکت‌کنندگان

خطای انحراف معیار	انحراف معیار	میانگین	تعداد	معیار	
				کرد	لر
.۴۲۱	۱.۶۳	۵.۳۳	۱۵	کرد	دانش و مهارت مالی
.۱۷۰	۱.۹۰	۵.۲۸	۱۲۵	لر	
.۲۲۲	۱.۸۷	۵.۴۰	۷۱	فارسی	
.۱۲۸	۱.۸۷	۵.۳۳	۲۱۱	جمع	
.۱۸۷	.۷۲۷	۶.۰۸	۱۵	کرد	نگرش مالی
.۰۵۱	.۵۷۴	۶.۱۰	۱۲۵	لر	
.۰۸۵	.۷۱۹	۵.۹۴	۷۱	فارسی	
.۰۴۴	.۶۳۹	۶.۰۵	۲۱۱	جمع	

آیا بین دانش مالی قومیت‌ها اختلافی وجود دارد؟

در این آزمون واریانس کل جامعه به عوامل اولیه آن تجزیه می‌شود. به همین دلیل به آن آزمون آنالیز واریانس یا آنوا (ANOVA) می‌گویند. وقتی بخواهیم بجای دو جامعه، هم‌قواری چند جامعه را توأم با هم مقایسه نماییم از این آزمون استفاده می‌شود این آزمون تعمیم‌یافته آزمون t است و برای ارزیابی یکسان بودن یا یکسان نبودن دو جامعه و یا چند جامعه به کار برده می‌شود، چون مقایسه میانگین‌های چند جامعه با آزمون t بسیار مشکل است. از مجموع پاسخ‌دهندگان که ۲۱۱ نفر بودند در نهایت، پاسخ‌های تعداد ۱۵ نفر از قوم کرد، ۷۱ نفر از قوم فارسی

و ۱۲۵ نفر از قوم لر جهت مقایسه دانش مالی در دو بخش ۱. دانش و مهارت مالی و ۲. نگرش مالی از طریق آزمون آنوا مورد تحلیل قرار گرفتند. از آنجا که سطح معنی‌داری آزمون در هر دو بخش دانش و مهارت مالی (۰.۹۱۱) و نگرش مالی (۰.۲۳۱) بیشتر از ۰.۰۵ بود مشخص گردید بین قومیت و سطح دانش مالی افراد ارتباط معنی‌داری وجود ندارد.

نگاره (۲): آزمون فیشر دانش مالی قومیت‌ها

آزمون آنوا			
سطح معنی‌داری	آزمون فیشر		
۰.۹۱۱	۰.۰۹۳	بین گروه‌ها	دانش و مهارت مالی
۱		درون گروه‌ها	
		جمع	
۰.۲۳۱	۱.۴۷۵	بین گروه‌ها	نگرش مالی
		درون گروه‌ها	
		جمع	

آیا رشته تحصیلی بر سطح دانش مالی موثر است؟

از مجموع ۲۱۱ نفر، تعداد ۲۵ نفر در رشته‌های حسابداری و مالی و ۱۸۶ نفر در رشته‌های غیرحسابداری و مالی تحصیل کرده بودند که دانش مالی آنان با آزمون t مورد سنجش قرار گرفت و سطح معنی‌داری در بخش دانش و مهارت مالی ۰.۰۰۹ و در بخش نگرش مالی ۰.۰۱۰ بود که در نتیجه آزمون بین سطح دانش مالی شرکت‌کنندگان و رشته تحصیلی آنان، ارتباط معنی‌دار بود.

نگاره (۳): دانش مالی و رشته تحصیلی

آزمون t برای برابری میانگین			معیار	
انحراف معیار	میانگین اختلافات	سطح معنی‌داری از دو طرف		
۰.۳۹۳	۱.۰۳۰	۰.۰۰۹	با فرض واریانس برابر	دانش و مهارت مالی
۰.۳۹۰	۱.۰۳۰	۰.۰۱۳	با فرض عدم واریانس برابر	
۰.۱۳۴	-۰.۳۴۹	۰.۰۱۰	با فرض واریانس برابر	نگرش مالی
۰.۱۹۴	-۰.۳۴۹	۰.۰۸۴	با فرض عدم واریانس برابر	

آیا بین دانش مالی مردان و دانش مالی زنان اختلافی وجود دارد؟

دانش مالی دو گروه مرد و زن در دو بخش دانش و مهارت مالی و نگرش مالی مورد سنجش و مقایسه قرار گرفت که در بخش دانش و مهارت مالی سطح معنی‌داری با فرض برابری و عدم برابری واریانس‌ها به ترتیب ۰.۳۰ و ۰.۲۴ بود که نشان می‌دهد اختلاف در بخش دانش و مهارت مالی معنی‌دار بوده و دانش مالی مردان با نمره میانگین ۵.۶۷۰ بیشتر از دانش مالی زنان (۵.۱۰۳) بود.

نگاره (۴): دانش مالی و جنسیت

آزمون تی برای برابری میانگین			معیار	
خطای اختلاف انحراف معیار	اختلاف میانگین	سطح معناداری دو سویه		
۰.۲۶۰	۰.۵۶۷	۰.۳۰	با فرض واریانس مساوی	دانش و مهارت مالی
۰.۲۵۰	۰.۵۶۷	۰.۲۴	با فرض عدم واریانس مساوی	
۰.۰۸۹	-۰.۲۲	۰.۸۰۵	با فرض واریانس مساوی	نگرش مالی
۰.۰۸۸	-۰.۲۲	۰.۸۰۲	با فرض عدم واریانس مساوی	

آیا بین سطح دانش مالی متاهلین و مجردها اختلافی وجود دارد؟

دانش مالی شرکت‌کنندگان پس از دسته‌بندی آنان در دو گروه متاهلین و مجردها، از طریق آزمون تی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت در بخش دانش و مهارت مالی سطح معنی‌داری ۰.۳۰۱ و بیشتر از ۵ درصد بود که نشان می‌دهد بین دانش و مهارت مالی و وضعیت تأهل شرکت‌کنندگان ارتباط معناداری وجود ندارد اما سطح معنی‌داری آزمون در نگرش مالی متاهلین ۰.۰۰۳ بوده که نشان می‌دهد اختلاف در بخش نگرش مالی شرکت‌کنندگان معنی‌دار بود و نگرش مالی متاهلین با نمره میانگین ۶.۱۳۰ بیشتر از نمره افراد مجرد (۵.۷۸۷) بود.

نگاره (۵) آمار گروهی دانش مالی متاهلین و مجردها

آمار گروه					
خطای استاندارد میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد	51	
۰.۱۴۰۴۳	۱.۷۹۲۸۴	۵.۴۸۴۷	۱۶۳	متاهل	دانش و مهارت مالی
۰.۲۹۵۷۴	۲.۰۴۸۹۴	۴.۸۱۲۵	۴۸	مجرد	
۰.۰۴۱۲۵	۰.۵۲۶۵۹	۶.۱۳۰۱	۱۶۳	متاهل	نگرش مالی
۰.۱۲۷۳۲	۰.۸۸۲۱۲	۵.۷۸۷۵	۴۸	مجرد	

آیا بین سطح تحصیلات و سطح دانش مالی اختلاف معنی داری وجود دارد؟

نتیجه تحقیق نشان می‌دهد بین سطح دانش مالی شرکت‌کنندگان و سطح تحصیلات آنان اختلاف معنی داری وجود نداشت که می‌توان از دلایل احتمالی آن عدم کیفیت آموزش و عدم درج مفاهیم مالی در کتاب‌ها و منابع درسی دانش‌آموزان یا دانشجویان را ذکر کرد.

(نگاره ۶) : آزمون t برای سنجش دانش مالی و رشته تحصیلی

آزمایش نمونه‌های مستقل				
آزمون t برای برابری میانگین				
انحراف معیار انحراف از میانگین	میانگین اختلافات	سطح معنی داری از دو طرف		
.39300	1.03032	.009	با فرض واریانس برابر	دانش و مهارت مالی
.39064	1.03032	.013	با فرض عدم واریانس برابر	
.13436	-.34955	.010	با فرض واریانس برابر	نگرش مالی
.19440	-.34955	.084	با فرض عدم واریانس برابر	

آیا وضعیت اشتغال بر سطح دانش مالی تأثیر دارد؟

شرکت‌کنندگان در سه دسته کارمند، شغل آزاد و بیکار دسته‌بندی و دانش مالی آنان مورد سنجش قرار گرفت و بین وضعیت اشتغال و سطح دانش مالی آنان اختلاف معنادار مشاهده نگردید. شرکت‌کنندگان به لحاظ سطح درآمد در سه دسته ۱ تا ۵ میلیون، ۵ تا ۱۵ میلیون و بیشتر از ۱۵ میلیون دسته‌بندی و دانش مالی آنان در دو بخش دانش و نگرش مالی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت که سطح معنی‌داری در دو بخش دانش و مهارت و نگرش مالی به ترتیب ۰.۱۵۸ و ۰.۳۵۷ بود که نشان می‌دهد در سطح درآمد شرکت‌کنندگان و دانش مالی آنان اختلاف معناداری وجود ندارد.

(نگاره ۸) آزمون انوا برای سنجش دانش مالی و وضعیت شغلی

آزمون انوا برای سنجش دانش مالی و وضعیت شغلی				
میانگین مربعات	درجه آزادی	مجموع مربعات		
1.311	2	2.622	بین گروه‌ها	دانش و مهارت مالی
3.520	208	732.156	درون گروه‌ها	
	210	734.777	جمع	
.022	2	.044	بین گروه‌ها	نگرش مالی
.413	208	85.803	درون گروه‌ها	
	210	85.847	جمع	

آیا سطح تحصیلات مادر بر سطح دانش مالی فرزندان موثر است؟

سطح معنی‌داری آزمون در بخش دانش و مهارت و همچنین نگرش مالی شرکت‌کنندگان در تجزیه و تحلیل ارتباط با مدرک تحصیلی مادر به ترتیب ۰.۶۴۴ و ۰.۱۵ بود که در بخش دانش و مهارت مالی شرکت‌کنندگان اختلاف معنادار نبود اما در بخش نگرش مالی اختلاف معنادار بود و نشان از تأثیر تحصیل مادر در سطح دانش مالی فرزندان دارد ولی سطح مدرک تحصیلی پدر بر سطح دانش مالی فرزندان تأثیری ندارد.

(نگاره ۹) : آزمون فیشر دانش مالی و مدرک تحصیلی مادر

آزمون انوا			
سطح معناداری	آزمون فیشر		
.644	.673	بین گروه‌ها	دانش و مهارت مالی
		درون گروه‌ها	
		جمع	
.015	2.900	بین گروه‌ها	نگرش مالی
		درون گروه‌ها	
		جمع	

آیا بین هوش هیجانی و دانش مالی همبستگی وجود دارد؟

بین هوش هیجانی و نگرش مالی شرکت‌کنندگان ضریب همبستگی ۰.۲۶۹ بود که نشان می‌دهد بین هوش هیجانی و نگرش مالی افراد ارتباط معنادار وجود دارد ولی بین هوش هیجانی و دانش و مهارت مالی ارتباط معنادار نیست.

نگاره (۱۰): همبستگی بین هوش هیجانی و دانش مالی

همبستگی‌ها			
هوش هیجانی کل	نگرش مالی	دانش و مهارت مالی	
.۱۱۱	.۰۱۱	۱	همبستگی پیرسون
			آزمون معنی‌داری دو طرفه
			تعداد
.۱۰۸	.۸۷۹	۲۱۱	همبستگی پیرسون
			آزمون معنی‌داری دو طرفه
			تعداد
.۲۱۱	.۲۱۱	۲۱۱	همبستگی پیرسون
			آزمون معنی‌داری دو طرفه
			تعداد
.۰۰۰	.۰۰۰	.۱۱۱	همبستگی پیرسون
			آزمون معنی‌داری دو طرفه
			تعداد
.۲۱۱	.۲۱۱	.۱۰۸	همبستگی پیرسون
			آزمون معنی‌داری دو طرفه
			تعداد

نتیجه گیری

پاسخ سوال اول تحقیق: در مجموع ۲۱۱ نفر به سؤالات پرسشنامه پاسخ دادند و در پایان دو گروه متناظر ۵۳ نفره از دو قوم فارسی و لر که همه دارای رشته‌های تحصیلی غیرحسابداری و مالی بوده و به لحاظ تعداد افراد با مقطع تحصیلی مشخص و نیز تعداد زن و مرد با سطح تحصیلات مساوی در هر دو گروه یکسان مورد تحلیل قرار گرفتند که نتیجه با نتایج کلی تفاوتی نداشت و در سطح دانش مالی و دانش سرمایه‌گذاری شرکت‌کنندگان در قومیت‌های لر، کرد و فارسی از لحاظ دانش و مهارت مالی و نگرش مالی تفاوت معناداری وجود ندارد (ضریب آلفا در سنجش دانش و مهارت مالی در سه قوم لر، فارسی و کرد ۰/۹۱ و در نگرش مالی ۰/۲۳ بود). که جواب سوال اول تحقیق بدین شرح مشخص شد که فرهنگ قومیتی تأثیری بر سطح دانش مالی ندارد و نتیجه تحقیق حاضر با نتیجه تحقیق کنت دی بکر که در سال ۲۰۱۰ انجام شد یکسان نیست دلیل آن می‌تواند این باشد که کنت دی بکر دانش مالی را بین فرهنگ کشورهای مختلف مورد سنجش قرار دادند و احتمالاً کیفیت آموزش و برنامه آموزشی و همچنین محتوای علمی منابع آموزشی به لحاظ تشریح مباحث مالی در کشورهای مختلف متفاوت است. لذا با توجه به اینکه به طور کلی تفاوتی در سطح دانش مالی قومیت‌ها مشاهده نشد احتمالاً تفاوت سطح فعالیت اقتصادی قوم فارسی میزان داشته‌ها، املاک و سرمایه بیشتر به دلیل قدمت شهرنشینی بیشتر در منطقه اختصاصی می‌باشد.

پاسخ سوال دوم تحقیق: از کل شرکت‌کنندگان تعداد ۲۵ نفر در رشته‌های مالی و حسابداری و تعداد ۱۸۶ نفر در رشته‌های غیرحسابداری در سنجش دانش مالی آنان بین رشته تحصیلی و سطح دانش مالی در بخش دانش و مهارت مالی ضریب آلفا ۰/۰۰۹ و در بخش نگرش مالی نیز ۰/۰۱۰ و اختلاف معنی‌دار بود که نشان از تأثیر مثبت تحصیل در رشته‌های حسابداری و مالی بر ارتقاء سطح دانش مالی افراد دارد. نتیجه تحقیق در این خصوص با نتیجه تحقیق آنتونی و همکاران (۲۰۲۰) که سطح دانش مالی دانشجویان مقطع کارشناسی رشته‌های اقتصادی و هنر را در دانشگاه‌های کیپ شرقی آفریقای جنوبی ارزیابی نمودند مطابقت دارد. همچنین با نتیجه تحقیق زهرا دبلمی و محمد حنیفه‌زاده که در سال ۱۳۹۳ دانش مالی شهروندان تهرانی را ارزیابی نمودند یکسان است لذا می‌تواند نشان‌دهنده این موضوع باشد که طرح مباحث آموزشی مالی در کتاب‌های مدرسه‌ای و دانشگاهی می‌تواند از مهمترین عوامل ارتقای سطح دانش مالی افراد باشد.

پاسخ سوال سوم تحقیق: هر چند در نگرش مالی بین زنان و مردان تفاوت چندانی وجود ندارد و اختلاف معنادار نیست و از دلایل آن می‌تواند اطلاع‌رسانی‌های عمومی و ارتقاء سطح اطلاعات و اخبار معاملات مالی و همچنین ارتقاء سطح کیفی تصمیمات مالی باشد اما به طور کلی نتیجه تحقیق در خصوص رابطه دانش مالی و جنسیت افراد با نتیجه تحقیق سعید اسلامی و میثم کریم‌خانی، دیانته دیلمی و حنیفه‌زاده (۱۳۹۳) لوساردی و همکاران (۲۰۱۰) گنگ نیوا و همکاران (۲۰۲۰) جیانگ و همکاران (۲۰۱۹) همخوانی داشت و دانش مالی مردان بیشتر از زنان بود. بلسچه (۲۰۲۲) در تحقیقی به دلایل احتمالی این موضوع پرداخت و پی برد که اعتماد بنفس مالی و ریسک‌پذیری زنان از مردان پایین‌تر است و احتمالاً به همین دلیل هم سطح دانش مالی آنها پایین‌تر است. از کل شرکت‌کنندگان تعداد ۴۸ نفر مجرد و ۱۶۸ نفر متأهل بودند که در سنجش دانش مالی در بخش

دانش و مهارت مالی ضریب آلفا ۰.۳۰۱، و اختلاف معنادار نبود اما در سنجش دانش مالی متأهلین در بخش نگرش مالی نسبت به مجردها ضریب آلفا (۰.۰۰۳) و اختلاف معنادار بود که از دلایل آن می‌تواند احتیاط افراد متأهل در پیشگیری از چالش‌ها در تصمیمات مالی و نیز عدم قراردادن موضوع پس انداز و سرمایه‌گذاری در اولویت ذهنی و فکر افراد مجرد باشد و احتمالاً رده سنی افراد نیز در این موضوع دخیل است. بیش از ۵۰ درصد شرکت‌کنندگان در آزمون سنجش دانش مالی دارای مدرک تحصیلی کارشناسی بودند که در در سنجش دانش مالی، ضریب آلفا در بخش دانش و مهارت مالی ۰.۳۲۲، و در بخش نگرش مالی ۰.۱۲۶ بود و به طور کلی بین سطح دانش مالی و سطح مقطع تحصیلی شرکت‌کنندگان اختلاف معنادار نبود. از دلایل آن می‌تواند عدم ارائه مطالب و آموزش‌های کیفی در خصوص مباحث مالی در کتاب‌های درسی باشد. نتیجه تحقیق حاضر در خصوص ارتباط سطح دانش مالی افراد با سطح تحصیلات آنان، با تحقیق هراتیان و همکاران که در دانشگاه ملایر بین دانشجویان سه مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری انجام دادند همخوانی دارد. بنابر یافته‌های تحقیق بین سطح دانش مالی شرکت‌کنندگان و وضعیت شغلی آنان (کارمند، بیکار و شغل آزاد) ارتباط معناداری وجود نداشت که با نتیجه تحقیق واتاناپونگونچ و همکاران (۲۰۲۰) همخوانی دارد در این خصوص در نتیجه تحقیق کریم قالمق و همکاران (۱۳۹۵) زمینه اشتغال بر دانش مالی تأثیر گذار بود اما وضعیت اشتغال مورد بررسی قرار نگرفته است. نتیجه تحقیق حاضر نشان می‌دهد بین سطح دانش مالی و سطح درآمد ارتباط معناداری وجود ندارد که نتیجه تحقیق مونوز و همکاران (۲۰۱۹) را تایید می‌کند ولی با نتیجه تحقیق کریم قالمق و همکاران (۱۳۹۵)، مورگن و همکاران (۲۰۱۹)، تحقیق معین‌الدین و همکاران (۱۳۹۱) و دبابارتا و همکاران در سال ۲۰۱۷ همخوانی ندارد. از آنجا که سطح درآمد با سطح دانش مالی در مشاغل آزاد ارتباط مستقیم دارد و عمده شرکت‌کنندگان در این تحقیق با توجه به سطح درآمد ارائه شده احتمالاً از قشر کارمند هستند جهت بررسی بیشتر این موضوع نیاز است سطح دانش مالی بین گروه افرادی که دارای شغل آزاد هستند مورد بررسی قرار گیرد. بنابر نتایج تحقیق حاضر، بین دانش مالی افراد با مدرک تحصیلی پدر آن‌ها ارتباط معناداری وجود نداشت در تحقیقات گذشته انجام شده تا کنون این موضوع مورد بررسی قرار نگرفته است اما، بین سطح دانش مالی افراد با مدرک تحصیلی مادر آنان ارتباط معناداری وجود دارد و ضریب آلفا و سطح معنی‌داری در این خصوص ۰.۱۵ بود. در تحقیقات گذشته در خصوص دانش مالی افراد و مدرک تحصیلی مادر (تحقیق مونوز و همکاران (۲۰۱۹) و لوساردی و همکاران (۲۰۱۰) آن‌ها پرداخته شده و بین آن ارتباط معنادار بوده است این تأثیر مثبت سطح تحصیلات مادر بر دانش مالی فرزندان به طرز جالبی با نتیجه تحقیق هانسون (۲۰۲۲) که عنوان می‌دارد فرزندان خانواده‌هایی که اعضای خانواده با هم راحت هستند و در مورد جزئیات مسایل مالی خود با صراحت صحبت می‌کنند از دانش مالی بالاتری بهره‌مند هستند، مرتبط است چرا که علی‌رغم اینکه در اکثر قریب به اتفاق تحقیقات انجام شده دانش مالی مردان بیشتر از زنان بوده لیکن سطح تحصیلات پدر بر دانش مالی فرزندان اثر چندانی نداشته است.

پاسخ سوال چهارم تحقیق: نتیجه تحقیق در خصوص همبستگی بین هوش هیجانی افراد و سطح دانش مالی آنان نشان داد بین هوش هیجانی افراد و دانش و مهارت مالی آنان ارتباط معنادار نیست، اما بین هوش هیجانی و

نگرش مالی ارتباط معنادار است. یعنی افرادی که هوش هیجانی بالاتری دارند نگرش مالی بهتری داشته و در کل دانش مالی آن‌ها بالاتر می‌باشد.

فهرست منابع

- * اسلامی بیدگلی & کریم‌خانی. (۲۰۱۶). دانش مالی؛ زمینه های سیاسی- اقتصادی پیدایش و جایگاه آن در اقتصاد بازار. تحقیقات مالی. 18(2), 251-274.
- * احمدلو، حبیب، افروغ، عماد. (۱۳۸۱). رابطه هویت ملی و هویت قومی در بین جوانان تبریز. فصلنامه مطالعات ملی. 4(13), 109-143.
- * پیغامی، عادل، تورانی، حیدر. (۱۳۹۰). نقش برنامه درسی اقتصاد در برنامه تعلیم و تربیت رسمی و عمومی دنیا، ارائه یک برنامه عمل برای یک برنامه درسی مغفول. نوآوری های آموزشی. 10(1), 31-52.
- * دانیل گیلمن (۱۹۵۵) هوش هیجانی ترجمه غلامحسین خانقانی (۱۳۹۷) انتشارات نسل نو اندیش
- * دیانتی دیلمی & حنیفه زاده. (۲۰۱۵). بررسی سطح دانش مالی خانواده های تهرانی و عوامل مرتبط با آن. دانش مالی تحلیل اوراق بهادار. 8(26), 115-139.
- * زهرا دیانتی دیلمی؛ محمد حنیفه زاده. "بررسی سطح دانش مالی خانواده های تهرانی و عوامل مرتبط با آن". دانش مالی تحلیل اوراق بهادار. 8, 26, 1394, 115-139.
- * سیده آمنه و همکاران (۱۴۰۱). بررسی نقش میانجیگری رضایت مالی در ارتباط بین دانش مالی و کیفیت زندگی در سالمندان بازنشسته شهر قزوین. نشریه سالمند: مجله سالمندی ایران. 17(3), 322-337.
- * فاطمه کاظم پور دیزجی؛ محمد حامد خان محمدی؛ محمود معین الدین. "ارائه الگوی آموزش دانش مالی در ایران با استفاده از روش نظریه پردازی داده بنیاد". مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار. 11, 43, 1399, 151-179.
- * قادری رهنقی، خندان علمداری & صابر. (۲۰۲۰). ارائه چارچوبی برای استقرار و توسعه نظام پیوسته دانش مالی از طریق سنجش دانش مالی در مدارس متوسطه تهران.
- * قالمق کریم، یعقوب نژاد احمد & فلاح شمس میرفیض. تاثیر دانش مالی بر تورش های رفتاری سرمایه گذاران بورس اوراق بهادار تهران.
- * کاظم پور دیزجی، خان محمدی، محمد حامد، معین الدین & محمود. (۱۳۹۸). ارائه الگوی آموزش دانش مالی در ایران با استفاده از روش نظریه پردازی داده بنیاد. مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار
- * نوربخش & یونس. (۲۰۰۹). فرهنگ و قومیت مدلی برای ارتباطات بین فرهنگی در ایران. فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران. 1(4), 67-90.
- * هراتیان، علی، پیری & محمد. (۱۳۹۹). بررسی دانش، نگرش و رفتار مالی در دانشمالی دانشجویان انجمن جامعه شناسی آموزش و پرورش. 12(2), 56-67.

- * یعقوب نژاد احمد، نیکومرام هاشم & معین الدین محمود. ارائه الگویی جهت سنجش دانش مالی دانشجویان ایرانی با استفاده از روش دلفی فازی..
- * یگانه، زهرا، زارعی & سمیرا. (۱۳۹۹). بررسی رابطه نگرش مالی، دانش مالی و مشارکت مالی با میانجی‌گری خودکارآمدی مالی در حرفه حسابداری و حسابرسی. *شباک*, 62(5), 81-90.
- * Agasisti, T., Barucci, E., Cannistrà, M., Marazzina, D., & Soncin, M. (2023). Online or on-campus? Analysing the effects of financial education on student knowledge gain. *Evaluation and Program Planning*, 98, 102273.
- * Amagir, A., Groot, W., Maassen van den Brink, H., & Wilschut, A. (2018). A review of financial-literacy education programs for children and adolescents. *Citizenship, Social and Economics Education*, 17(1), 56-80.
- * Antoni, X. L., Dlepu, A., & Notshe, N. (2020). A comparative study of financial literacy among undergraduate commerce and arts students: A case of a South African University. *International Journal Of Economics And Finance*, 12(2).
- * Becchetti, L., Caiazza, S., & Coviello, D. (2013). Financial education and investment attitudes in high schools: evidence from a randomized experiment. *Applied Financial Economics*, 23(10), 817-836.
- * Blaschke, J(۲۰۲۲). The Influence of Gender on Biased Self-Assessments—Implications for Financial Literacy. *Available at SSRN 4231960*.
- * Bover, Olympia, Laura Hospido, and Ernesto Villanueva. "The impact of high school financial education on financial knowledge and choices: Evidence from a randomized trial in Spain." (2018).
- * Brugiavini, A., Cavapozzi, D., Padula, M., & Pettinicchi, Y. (2020). On the effect of financial education on financial literacy: evidence from a sample of college students. *Journal of Pension Economics & Finance*, 19(3), 344-352.
- * D'Alessio, G., De Bonis, R., Neri, A., & Rampazzi, C. (2021). Financial literacy in Italy: The results of the Bank of Italy's 2020 survey. *Politica economica*, 37(2), 215-252.
- * De Beckker, K., De Witte, K., & Van Campenhout, G. (2020). The role of national culture in financial literacy: Crosscountry evidence. *Journal of Consumer Affairs*, 54(3), 912-930.
- * Devlin, J. F. (2003). Monitoring the success of policy initiatives to increase consumer understanding of financial services. *Journal of Financial Regulation and Compliance*, 11(2), 151-163.
- * Estelami, H., & Estelami, N. N. (2023). The differential impact of cognitive style on the relationship between financial education and financial literacy. *Journal of Financial Services Marketing*, 1-15.
- * Fujiki, H. (2020). Cash demand and financial literacy: A case study using Japanese survey data. *Japan and the World Economy*, 54, 100998.
- * Hadi, F. (2017). Effect of emotional intelligence on investment decision making with a moderating role of financial literacy. *China-USA Business Review*, 10-, 53-62.
- * Hanson, T. A. (2022). Family Communication, Privacy Orientation, & Financial Literacy: A Survey of US College Students. *Journal of Risk and Financial Management*, 15(11), 528.
- * Intoccia, T. K. (2023). *The Financial Literacy of College Students: A Case Study of Financial Attitudes, Beliefs, and Confidence* (Doctoral dissertation, Drexel University).
- * Jones, M., Luu, T. J., & Samuel, B. (2023). Measuring Crypto Literacy. *Binny, Measuring Crypto Literacy* (August 15, 2023).
- * Litina, A., Gavresi, D., & Makridis, C. (2022). Split Personalities? Behavioral Effects of Temperature on Financial Decision-Making. *Behavioral Effects of Temperature on Financial Decision-Making*.

- * Lusardi, A., Hasler, A., & Jakoboski, P. J. (2020). Building up financial literacy and financial resilience. *Mind & Society*, 1-7.
- * Mahdzan N S, Tabiani S. (2013), „The Impact of Financial Literacy on Individual Saving: an Exploratory Study in the Malaysian Context”, *Transformations in Business & Economics*, 12(1): 41-55.
- * Morgan, P. J., & Long, T. Q. (2020). Financial literacy, financial inclusion, and savings behavior in Laos. *Journal of Asian Economics*, 68, 101197.
- * Munir, I. U., Yue, S., Ijaz, M. S., Zaidi, S. Y., & Hussain, S. (2018). Effect of emotional intelligence on behavior of investment: Possible role of financial literacy and gender. *Asia Proceedings of Social Sciences*, 2(2), 79-83.
- * Musah, A., Yakubu, I. N., & Abagna, M. A. (۲۰۲۲). Financial literacy: a peep into the literature and note for policy. *Advances in Business Research International Journal*, ۸(۲), ۷۵-۸۴.
- * Noctor, M., Stoney, S., & Stradling, R. (1992). Financial literacy: a discussion of concepts and competences of financial literacy and opportunities for its introduction into young people's learning. National Foundation for Educational Research.
- * Parulian, P., & Bebasari, N. (2023). The impact of financial attitudes and revenue on financial planning through financial behavior. *Jurnal Mantik*, 7(1), 329-336.
- Potrich, A. C. G., Vieira, K. M., & Mendes-Da-Silva, W. (2016). Development of a financial literacy model for university students. *Management Research Review*.
- * Sconti, A. (2022). Digital vs. in-person financial education: What works best for Generation Z?. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 194, 300-318.
- * Sihaloho, F. A. S. (2023). Financial Literacy: The Key to Successful Family Financial Management. *Journal of Economics Education and Entrepreneurship*, 4(1), 26-33.
- * Watanapongvanich, S., Binnagan, P., Putthinun, P., Khan, M. S. R., & Kadoya, Y. (2020). Financial literacy and gambling behavior: evidence from Japan. *Journal of gambling studies*, 1-21.
- * Xin, Z., & Yang, Z. (2023). Provincial marketization and individual financial literacy in China. *Journal of Neuroscience, Psychology, and Economics*, 16(2), 60.
- * Zulaihati, S., Susanti, S., & Widyastuti, U. (2020). Teachers' financial literacy: Does it impact on financial behaviour?. *Management Science Letters*, 10(3), 653-658.

Investigating factors affecting financial knowledge with an emphasis on the role of ethnic culture and emotional intelligence

Kaveh parandin

Assistant Professor, Department of Accounting, Payame Noor University, Tehran, Iran.
kparandin@pnu.ac.ir

Seyed Hesam Vaghfi

Assistant Professor, Department of Accounting, Payame Noor University, Tehran, Iran
(corresponding author)
vaghfi@pnu.ac.ir

Ayat Ahoo Barandi

MA, Department of Accounting, Payam Noor University, Tehran, Iran.
aahoobrandi@gmail.com

Somayeh Hosseini Aghdaei

Assistant Professor, Department of Accounting, Payame Noor University, Tehran, Iran.
hosseinia @pnu.ac.ir

Abstract

Living in the modern era has made it necessary for all citizens to acquire literacy in many fields, including financial literacy, which plays a significant role in individual and social success and prosperity. In the conducted researches, the relationship between ethnic culture and emotional intelligence of citizens with their financial literacy has not been studied much. The present study examines the mentioned relationship and studies the role of other factors such as field of study, marital status, gender and level of education of the individual and parents in financial literacy. For this purpose, 211 citizens of different ethnicities (three ethnicities) responded to two questionnaires of financial literacy and emotional intelligence, and the resulting data were analyzed through descriptive statistics and inferential statistics (T-test, ANOVA, and correlation). The results indicate that there is no significant difference between the financial literacy of the three mentioned ethnicities. But there is a significant relationship between the level of emotional intelligence of people and their financial attitude. In addition, men have significantly higher financial literacy than women. Also, the results showed that studying in financial fields makes a significant difference in the level of financial literacy, and finally, the level of financial literacy of married people is significantly higher than the level of financial literacy of single people.

Keywords: financial literacy, ethnicity, emotional intelligence